

Lausunto Eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta (HE 246/2020).

Suomen Asianajajaliitolta on pyydetty lausuntoa hallituksen esityksestä laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta (HE 246/2020).

Rikosseuraamuslaitoksessa on käynnistetty vuonna 2011 toiminnan kehittämis- ja tietojärjestelmähanke. Hankkeen nimeksi tuli vuonna 2013 ROTI. Roti-hankkeella luodaan Rikosseuraamuslaitokselle yksi yhteinen tietojärjestelmä, joka yhdistää nykyisen vankitietojärjestelmän ja yhdyskuntaseuraamusten Tyyne-tietojärjestelmään. Roti-hanke on paitsi tietojärjestelmähanke, myös toiminnan kehittämishanke. Hankkeen edetessä on havaittu, että tietojärjestelmän ja menettelytapojen uudistamisessa on arvioitava myös lainmuutostarpeita. Tämän johdosta on annettu hallituksen esitys tietojärjestelmän käyttöönoton yhteydessä tehtäviksi lainmuutoksiksi.

Esityksen tavoitteena on ollut huomioida muuttuneet yleisen tietosuojalainsäädännön vaatimukset, joista keskeisin on tietojen tarpeellisuusvaatimusta täyttävän poistoaikojen lyhentämisen. Lisäksi tavoitteena on ollut huomioida Rikosseuraamuslaitoksen toimintatavoissa tapahtuneet ja tapahtuvat muutokset. Uusien toimintatapojen omaksuminen tulee esityksen mukaan tapahtumaan Rikosseuraamuslaitoksen uuden tietojärjestelmän käyttöönotossa. Tavoitteena on ollut myös parantaa viranomaisten tiedonvaihdon varmistamiseen liittyviä seikkoja. Esityksen tavoitteena on edelleen yksinkertaistaa ja selkeyttää seuraamusten täytäntöönpanoon liittyviä menettelysäännöksiä, mikä parantaa tuomiotaan suorittavien ja henkilökunnan oikeusturvaa ja edistää seuraamusten täytäntöönpanon lainmukaisuutta.

Esityksen tavoitteina on myös eri seuraamuksia koskevan sääntelyn yhtenäistäminen, mikä parantaisi menettelytapojen yhdenmukaisuutta kaikissa seuraamusten täytäntöönpanossa. Pyrkimyksenä on erityisesti ollut eri lakien sääntelyn yhtenäistäminen täytäntöönpanon aloittamisessa, rangaistuslajin suunnittelussa, päihteettömyyden valvonnassa, kurinpidossa ja velvollisuuksien rikkomisen sekä voimakeinojen käytössä. Esityksen tavoitteena on yhtenäistää lakien päätöstoimivaltaa sekä muutoksenhakua koskevat säännökset kunkin lain erityispiirteet huomioiden. Tavoitteena on edelleen ollut selkiyttää teknisesti erityisesti vankeuslain ja tutkintavankeuslain päätöstoimivaltaa koskevia säännöksiä. Tavoitteena on ollut säätää kaikissa laeissa kattavasti muutoksenhakukelpoisista ja muutoksenhakueltoon asetettavista päätöksistä. Vielä esityksessä on pyritty täsmentämään lain tasolla mitkä ratkaisut koskevat perustuslain 21 pykälän tarkoittamin tavoin valvottuun koevapauteen määrätyn taikka yhdyskuntaseuraamusta suorittavan henkilön oikeuksia ja velvollisuuksia siten, että päätöksen muutoksenhakuoikeudesta tulee säätää.

Suomen Asianajajaliiton näkemyksen mukaan esityksen tavoitteet on huomioitu hyvin ja riittävästi hallituksen esityksessä. Esityksessä on ehdotettu annettavaksi uusi laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa. Tätä on perusteltu sillä, että lakiin tulisi niin paljon muutoksia, että selvyuden vuoksi olisi syytä antaa kokonaan uusi laki. Asianajajaliitto yhtyy tähän näkemykseen. Lain soveltamisen kannalta on tärkeää, että se on selkeä ja johdonmukainen. Kansalaisten oikeusturva ja oikeusvarmuus edellyttävät, että lait ovat yksiselitteisiä ja niissä on mahdollisimman vähän tulkinnanvaraisuutta.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia sakon maksamiseen vankilassa. Nykyisin vankilaan saapuvilla on ollut viiden päivän maksuaika, mutta vankilassa jo oleville muuntorangaistukseen tuomituille on voitu myöntää kahden kuukauden maksuaika. Ehdotuksen mukaan kaikille muuntorangaistusta suorittaville varattaisiin viisi arkipäivää aikaa maksaa muunnetut sakot. Tämän johdosta vankeuslain 2 luvun 10 pykälän 2 momentti kumottaisiin, koska sakon maksamiseen harkinnanvaraisesti myönnettävästä kahden kuukauden maksuajasta luovuttaisiin.

Ehdotusta on perusteltu sillä, että se yksinkertaistaisi muuntorangaistusten käsittelyä vankilassa, koska kaikille tuomituille varattaisiin suoraan lain nojalla viisi päivää aikaa sakkojen maksamiseen. Rikosseuraamuslaitoksen ei tarvitsisi erikseen tehdä päätöstä kahden kuukauden maksuajan myöntämisestä, koska maksuaika määräytyisi suoraan lain nojalla.

Asianajajaliitto pitää tärkeänä, että vankilassa jo olevilla muuntorangaistukseen tuomittavilla olisi edelleen mahdollisuus saada kaksi kuukautta maksuaikaa. Vankeusrangaistustaan vankilassa suorittavan on huomattavasti vaikeampi hoitaa henkilökohtaisia asioitaan, kuten raha-asioitaan kuin vapaalla olevan. Tähän nähden olisi perusteltua, että vankilassa jo olevalla säilyisi mahdollisuus saada maksuaikaa nykyisin voimassa olevan lain mukaisesti.

Tavoitteena lienee edelleen se, että mahdollisimman moni sakko maksettaisiin ja sakkovankien määrä ei lisääntyisi. Tähän nähden niitä säännöksiä, jotka osaltaan mahdollistavat sakon maksamisen vankilassa suoritettavan muuntorangaistuksen sijasta, ei tulisi heikentää.

Helsingissä, helmikuun 19. päivänä 2021

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Hanna Rähkä-Mäntyharju
Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja

LAATI:

Asianajaja Mikko Helenius, Asianajotoimisto Jaatela & Helenius Oy, Espoo

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosoikeuden asiantuntijaryhmässä.